

Ба Шурои диссертационии 6D.KOA-001
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертасияи Шарафуддин Шарафёр дар мавзуи “Хусусиятҳои мочароҳои сиёсӣ дар Афғонистон ва даҳолати давлатҳои хориҷӣ ба онҳо” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.06 – Низоъшиносӣ

Афғонистон давраи мушкилтарини инкишофро аз сар мегузаронад. Зиёда аз чор даҳсола боз мочароҳои сатҳи муҳталиф онро гулугир менамоянд, монеи рушди он мегарданд. Дар натиҷа Афғонистон ба яке аз давлатҳои ноамтарин ва ношудтарини олам табдил ёфтааст. Аз ин ҷост, ки мардум ба таври сартосарӣ рӯ ба муҳоҷират меоранд, кишварро тарқ намуда, қариб ба таври доимӣ дар ғурбат умр ба сар мебаранд. Афғонистон, ҳокимијат, мардуми он ва ҷомеаи мутамаддини башариро зарур аст, ки барои ҳалли масъалаи Афғонистон тамоми ҷораҳоро андешад. Вагарна, Афғонистон ба қисмҳо тақсим гардида, ба мушкилоти бештаре рӯ ба рӯ мегардад. Аз ин ҷост, ки кори диссертационии Шарафуддин Шарафёр аҳамияти хоссаero қасб намуда, дар дарки моҳияту хусусиятҳои масъалаи мазкур ҷойгоҳи маҳсусеро қасб менамояд.

Диссертасия аз сарсухан, ду боб, ҳафт зербоб ва хулоса иборат аст. Боби аввал – «**Асосҳои назариявию методологии таҳқиқи мочароҳои сиёсӣ дар Афғонистон**» аз се зербоб таркиб ёфта, бештар масъалаҳои назариявию методологиро фаро гирифтааст. Диқкати асосӣ ба масъалаҳои хусусиятҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи мочароҳои сиёсӣ, даҳолати субъектҳои гуногун, пеш аз ҳама, давлатҳои дигар ба онҳо, принципҳои асосии таснифот, навъҳо ва шаклҳои он дода мешавад. Ҳалли мочароҳои сиёсӣ ба сифати омили асосии таъмини суботи сиёсӣ тавсиф мегардад. Вазъияти сиёсӣ ва заминаҳои иҷтимоиву сиёсии пайдоиши мочароҳои сиёсӣ; мақом ва нақши мочароҳои сиёсӣ, ки

субъекти он ниҳодҳо ва неруҳои гуногуни ҳукумати миллӣ ва ташкилотҳои чомеаи маданианд, диққати маҳсусро талаб доранд.

Моҷароҳои сиёсӣ ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ вобаста ба вазъияти сиёсӣ ва ҳусусиятҳои дигари рушди мамлакат маҳсусиятҳои муҳталиф пайдо менамоянд. Мақоми асосиро унсурҳои таркибии вазъияти сиёсӣ соҳиб мегарданд. Ҳаёти сиёсӣ, воқеияти инкишоф, ҳолати рушди субъектҳо ва неруҳои сиёсӣ инкишофи моҷароҳои сиёсӣ ва рӯовариҳои арзишию идеологии иштирокчиёни онро муайян намуда, тамоюлҳои фаъолияти онҳоро мушаххас мегардонад.

Даҳолати давлатҳои гуногуни минтақавӣ ва сайёравӣ ба моҷароҳои сиёсии Афғонистон дар бештарин ҳолатҳо намегузоранд, ки мардуми афғон ба ҳалли масъала муваффақ гардад ва суботи кишвари хешро таъмин созанд.

Диссертант таъкид месозад, ки таъмини амнияти миллӣ аз дарёфти роҳу воситаҳои ҳалли моҷароҳои сиёсӣ ва дар амалия татбиқ намудани онҳо вобаста аст. Таъмини амнияти фардӣ ва ҷамъиятӣ, таҳқими ваҳдати миллӣ, инкишофи раванди миллатсозӣ, тақвияти ҳукумати ваҳдати миллӣ ба ҳалли моҷароҳои сиёсӣ пайвasti ногусастаний доранд. Ҳалли босуботи моҷароҳои сиёсии Афғонистон дар такмили муносибатҳои байниҳамдигарии ҳалқҳо, давлатҳо, созмонҳои байналмилалӣ ва унсурҳои дигари низоми сиёсии олами муосир мақоми шоистаро қасб менамоянд.

Боби дуюми диссертатсия - «**Қӯшишҳо ва таҷрибаи танзими моҷароҳои сиёсӣ**», ки аз чор зербоб иборат гардидааст манбаъҳои асосии ташаккули моҷароҳои сиёсиро дар шароити Афғонистон нишон дода, амалҳоро барои ба охир расонидани ҷангӣ шаҳрвандӣ ба таври системанок ва ҷолиб мавриди таҳлил ва хулосагириҳо қарор додааст. Мақом ва нақши ниҳодҳои давлатӣ ва неруҳои гуногуни сиёсӣ, пеш аз ҳама, ҳизбҳо ва ҳаракатҳои сиёсиро дар ташаккул ва авҷ гирифтани

моҷароҳои сиёсӣ ҳамчун раванди радикалию ифротгарӣ мавриди баҳс қарор додааст.

Моҷароҳои сиёсӣ ва манбаъҳои он бештар ҷанбаи амалий дошта, ба таври гуногун истифода мешаванд. Бештар воситаҳои сиёсӣ, ҳарбӣ ва иқтисодӣ истифода мешаванд. Онҳо ҳамчун сифати унсурҳои муташаккили моҷароҳои сиёсӣ ва даҳолати субъектҳои дигар ба онҳо баромад намоянд. Давлатҳо аз манбаъҳо ва омилҳои гуногуни қудрат истифода намоянд. Манбаъҳои моҷароҳои сиёсӣ ва тартиби истифодай онҳо асоси зиддиятҳо ва муқовиматҳои байни давлатҳо мегарданد.

Дар рисола системаи сиёсӣ, дастгоҳи қонунгузорӣ, хукумат, додситони кулл, раёсатҳо ва комиссияҳои мустақили давлатӣ ва ғайридавлатӣ, созмонҳои иҷтимоӣ, ниҳодҳои сиёсӣ ва ғайра ҳамчун манъбаҳои моҷароҳои сиёсӣ тавсиф шуда, аз бисёр ҷиҳат ҳалли моҷароҳои сиёсӣ аз онҳо вобастаанд. Мақоми ниҳодҳои давлатӣ, нақши ниҳодҳои ғайридавлатӣ, унсурони ҷомеаи маданиӣ ва ВАО низ дар дарёftи роҳу воситаҳои ҳалли моҷароҳои сиёсӣ ва рафъ намудани даҳолати давлатҳои тавоно ба онҳо назаррасанд. Аммо дар вазъияти ҳозираи Афғонистон моҷароҳои сиёсӣ ва шиддат гирифтани онҳо ба зӯроварӣ, заифии ҳокимияти қонун, хушунати сиёсӣ, террор ва эъдоми мухолифини сиёсӣ пайвастанд. Ҳолатҳои мазкури Афғонистон, асосан ба равандҳои суннатгарӣ ва қавмгарӣ такя менамоянд.

Дар хулосаи диссертатсия масъалаҳо ҷамъбаст гардидаанд. Онҳо аҳамияти қалони назариявию методологӣ ва сиёсию амалий доранд.

Муаллиф ба масъалаҳои моҷароҳои сиёсӣ ва раванди ҳалли онҳо, ради намудани даҳолати давлатҳои дигар ба онҳо аз нигоҳи илмҳои сиёсии муосир муносибат намуда, маҳсусияти онҳоро дар шароити Афғонистон нишон додааст. Ӯ методологияи таҳқиқ, моҳияти иҷтимоии масъалаҳоро мавриди омӯзиши амиқ қарор додааст. Пешниҳоду дархостҳо ва пешбиниҳои илмиро дар бораи масъалаҳои таҳқиқшаванда иброз намудааст. Ӯ сатҳи қасбияти зарурӣ ва қобилият ба таҳқиқоти

илмиро намоиш дода, маводҳо ба таври амиқ таҳлил гардида, хуласагирий шудаанд.

Рисола аз камбудиҳо низ холӣ нест. Аз ҷумла:

- ҳангоми таҳияи кори диссертационӣ тартиби навишти дастгоҳи илмию техникиӣ ба пуррагӣ риоя нагардидааст;
 - муаллифро зарур буд, ки аз таҷрибаи ҳалли низоъ дар Тоҷикистон ва эҳтимолиятҳои истифодаи он дар шароити Афғонистон ибрози назар менамуд.

Камбутихое, ки дар рисолаи диссертационӣ ҷой доранд наметавонанд арзиши илмию назариявии онро кам гардонанд. Муаллиф тавонистааст рисолаи мукаммалеро таҳия намояд.

Кори диссертационй пажўхиши илмии мустақилона анчомёфта мебошад. Он аз рўи мазмуну мундарича ба ихтисоси интихобшуда пурра мувофиқ аст. Адабиёт ва маводи истифодашуда, хулосаҳои таҳлилӣ, мазмуну мундариҷаи рисола, методҳои истифодашуда ба ихтисоси 23.00.06 – Низоъшиносӣ пурра мувофиқ мебошанд.

Кори диссертационӣ бо рӯзмаррагӣ ва навгонихои худ фарқ намуда, ба талаботҳо оид ба диссертатсияҳо дар мавриди дарёфти дараҷаи илмии номзади илм мувоғиқ буда, муаллифи он сазовори мушарраф гаштан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.06 – Низоъшиносӣ мебошад.

Муқарриз:

Номзади илмҳои фалсафа, директори Осорхонаи миллии Тоҷикистон

Иброхимзода З.И..

Имзои Иброҳимзода З.С.-ро
тасдиқ менамоям:

Сардори шуъбаи кадрҳои
Осорхонаи мидии Тоҷикистон

Кадамова Ф. Ш.

Сурған муассисай:

734001, Чумхурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
х. И. Сомонӣ, 11.